

بررسی نور در القای حس معنوی در معماری مساجد

راحله؛ کوشی^{*۱}

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد خرم آباد، (rahelehkooshki@gmail.com)

چکیده

معماری از طرفی مظهر الهی است و از طرفی مظهر اسمی که به عنوان مکان، ورای عالم ماده قرار دارد. بدین ترتیب ماهیتی بینابین دارد که در آن زمین و آسمان و ملک و ملکوت به هم می‌رسند و متحد می‌شوند. بنابراین معماری با تجلی وجود سر و کار پیدا می‌کند و پرده از راز هستی بر می‌دارد. سلسله مراتب فضایی در مساجد، که مسلمان را از کثرت و هیاهوی عالم مادی به خلوت و وحدت حقیقی و حرم امن و خلوت گزیدن با خداوند می‌رساند، پس از مرگ حجاب های مادی وجود انسان در عالم برزخ کنار رفته و تبدیل به نام تمامی صفاتی که در دنیا کسب کرده است می‌شود و راز بودنش بر خودش آشکار می‌گردد می‌توان آن را همان برزخ مادی وی در این جهان دانست که خالق آن انسان است. معماری به این صورت با نمایان شدن و ظاهر شدن وجود که همان حقیقت باشد سروکار پیدا می‌کند. این مقاله به شناسایی هر چه بیشتر ابعاد کیفی و نقش نور در ایجاد فضای معنوی می‌پردازد. روش های گردآوری داده ها به صورت اسنادی، میدانی، و روش تحقیق آنها به شیوه توصیفی، تحلیلی بوده است. یافته های تحقیق نشان دهنده است که از آنجایی که نور مورد استفاده در معماری کهن، ترکیبی از رنگ ساخته شده است بنابراین باید گفت که زیبایی که به چشم می‌آید از پرتو نور و روشنایی است و گر نه در تاریکی، زیبایی مفهومی ندارد. نور و روشنایی چه ظاهری و چه عرفانی باعث می‌شود که زیبایی به چشم آید و رنگ و سایر زیبایی‌های شیء جلوه کند.

واژه‌های کلیدی: نور، معماری، مساجد، معماری ایرانی اسلامی.

۱- مقدمه

معماری از طرفی وجودی هم مرتبه دارد با تمام ماهیاتی که در یک وقت و در یک سطح قرار دارند یعنی مظهر الهی است که تمامی عالم مادی در آن زمان مظهر آن است و از طرفی مظهر اسمی که به عنوان مکان، ورای عالم ماده قرار دارد. بدین ترتیب ماهیتی بینابین دارد که در آن زمین و آسمان و ملک و ملکوت به هم می‌رسند و متحد می‌شوند. معماری را انسان مطلق با میزان وجود خود در عالم می‌آفریند و در آن مکان خویش را وصف می‌کند. بنابراین معماری با تجلی وجود سر و کار پیدا می‌کند و پرده از راز هستی بر می‌دارد. سلسله مراتب فضایی در مساجد نمونه موردی بررسی شده، که انسان مومن را از کثرت و هیاهوی عالم مادی به خلوت و وحدت حقیقی محراب و حرم امن و خلوت گزیدن با خداوند می‌رساند. الله نور السموات و الارض مثل نوره مشکوه فیها مصباح المصباح فی زجاجة الزجاجه کانه «: خداوند در سوره نور می‌فرماید کوكب دري» ... «خدا نور آسمانها و زمین است. مثال نور او مانند طاقچه یا چراغدانی است که در آن چراغی است و چراغ در شیشه‌ای است و شیشه گویی ستاره درخشانی است که از درخت پربرکت زیتون که نه شرقی و نه غربی، افروخته می‌شود که نزدیک است روغن آن روشن شود و گرچه آتش بدان نرسد که نور بالای نور است. خدا هر که را خواهد به نور خویش رهنمون شود.» (نقی زاده، ۱۳۸۷).